

EXCURSIEVERSLAG OLIGOCEEN VAN TONGEREN (BELGIE) 29-30 oktober 1990

Frank Wesselingh.

Deelnemers: Jan Boes, Joop van Dijk, Peter Bor, Cesar Deerenberg, Karl Gues, Piet, Jeannette en Benno Hessel, Anton Janse, Frans Maatman, Aad Mulder, Christine Niermeyer, Jaques Parren, Karin van Reenen, Jan van Santbrink, Serge Schoten, IJsbrand Swart, Len Vaessen, Frank Wesselingh en Ruud Wiggers.

De zaterdagochtend startte stralend. Een twintigtal frisse liefhebbers trof elkaar onder ideale weersomstandigheden op een parkeerplaats ten zuiden van Borgloon. Het gezelschap bleek divers: foraminiferenliefhebbers, een zandverzamelaar, algemeen geologisch geïnteresseerden en last but not least de schelpenverzamelaars. Goedgemutst werd de excursie aangevangen in de berm van de parkeerplaats. Aldaar ontsloten waren (van onder naar boven):

- Klei van Henis (aangeboord)
- Zanden/Mergels van Oude Biezen
- Zanden van Berg

In de grijswitte Berg-zanden zijn diverse ontkalkte mollusken verzameld. Verder heeft de groep zich vooral beziggehouden met het bezichtigen van de hierboven genoemde eenheden. De beste boorders waren overigens de oude rotten!

Vanuit Borgloon werd er koers gezet naar Vliermaal. Ten oosten van Vliermaal zijn in bermen van holle wegen de Zanden van Grimmertingen ontsloten. Met de mededeling dat enthousiaste gravers konden rekenen op een evenzo enthousiast schot hagel van de boer werd voorkomen dat de leden van de WEL (Werkgroep ter Egalisering van het Landschap) het landschap zouden veranderen in een schiervlakte. Wel werden er in de wegberm enkele fraaie oestertjes gevonden.

Na het bezoek aan de holle wegen van Vliermaal werd er koers gezet naar de groeve Mommen, eveneens te Vliermaal. In de groeve was een 5 tot 10 meter dik pakket Nukulaklei op enkele meters fossielrijke Zanden van Berg ontsloten. Bij de groeve prijkte het bord "streng verboden te storten, politiecontrole", wat één van de deelnemers de opmerking ontlokte dat je ter plaatse alleen maar dingen mocht weghalen (met name schelpen). Bij deze groeve werd gezamenlijk genoten van de lunch onder een zalig zonnetje.

Via het kasteel Aldebiesen, waar werd verteld over al het moois dat onder de toegangsweg tot dit fraaie kasteel zou moeten liggen werd koers gezet naar Kleine Spouwen. Aldaar werd in het talud van de Nagtegaalstraat hetzelfde aangetroffen wat onder de toegangsweg van Aldebiesen was weggemoffeld: De uiterst fossielrijke Zanden en Mergels van Oude Biezen.

De berm van de Nagtegaalstraat was dan ook binnen een mum van tijd bezet door leden van de WAT (Werkgroep ter Afgraving van Taluds). Uit een drietal gaten vloede soepeltjes heel wat België in Nederlandse zakken. Na een uur-tje driftig verzamelen werd het talud netjes afgedekt en zijn de deelnemers een pintje gaan vatten in de plaatselijke taveerne.

Na Kleine Spouwen werd de zandgroeve van Membruggen met een bezoek vereerd. In deze groeve werd gekeken naar de Zanden van Grimmertingen en de Zanden

van Neerrepen. Geen fossielen, wel zeer fraaie sedimentologische structuren en graafgangen van wormachtigen. Toen wij deze groeve verlieten begon de hemel langzaam te betrekken en toen we bij het laatste excursiepunt van die dag verzameld waren begon het te miezeren. Het laatste punt was groeve Francart te Tongeren. Hierin werd de klei van Henis bekeken, met erboven resten van de Zanden van Oude Biezen en eronder de Zanden van Neerrepen. Interessante klim en glij groeve!

De avond hebben we etend en vooral drinkend doorgebracht in een gezellig Belgisch café met een ongekend aantal verschillende bieren met buitengewoon fraaie namen. Met een man of acht hebben wij overnacht onder het gedruuppel van de regen op camping "De Egel" nabij St.Truiden.

De zondagochtend startte op hetzelfde punt als de voorgaande dag: de parkeerplaats bij Borgloon. Alhier werd de mogelijkheid geboden te verzamelen in de Zanden van Oude Biezen en de Zanden van Berg. De aanwezigheid van verrukkelijke Belgische vlaaien fleurde het graafwerk danig op. Uit de Zanden van Berg heeft ondergetekende een fraai exemplaar van Atletha rathieri, Hebbert gehaald.

De rit ging nu naar het westen, naar Boutersem. Eén kilometer ten noorden van Boutersem, bij het gehucht Hoogbutsel hebben wij in een oud zandputje in de basis van de Boutersemzanden, door de Hoogbutsel Horizon heen tot in de Neerrepen-zanden gegraven. De Hoogbutsel Horizon is een laag van ± 40 centimeter zeer zware klei. De top van de Zanden van Neerrepen bevatte matig geconserveerde Nystia's. Het graven vond plaats terwijl de miezer omsloeg in een aanhoudende regen. Het graven van het gat werd gadeslagen door iemand van de Belgische Geologische Dienst, die erg geïnteresseerd was in reptielentandjes die te vinden zijn in de Hoogbutselhorizon.

Na Hoogbutsel werd koersgezet naar Lubbeek. Ondergetekende haakte hier af, de rest van het verhaal is opgetekend uit de mond van Len Vaessen. In Lubbeek werd de zandgroeve Roelants aangedaan. Hier was een indrukwekkend pakket Oligoceen ontsloten (van onder naar boven): Zanden van Neerrepen, Kerkom Zanden, Zanden van Heiden, Zanden van Berg en de Klei van Boom. In de Zanden van Berg werden fraaie schelpen gezien en is onder anderen een fraaie Arctica opgeraapt. Toen het verzamelen stond te beginnen verscheen de eigenaar. Hij was aan het jagen, en ondanks eerder verkregen toestemming de groeve te bezoeken moesten de mensen weg. Deze groeve zal in de toekomst zeker nog bezocht worden!

Om de teleurstelling over het wegsturen uit deze groeve te temperen werd de groeve Korbeek-10 aan de andere kant van de weg bezocht. In deze groeve zijn de Zanden van Neerrepen en het onderste deel van de Zanden van Grimmeringen ontsloten. De bodem van de groeve was groen van de glauconiethoudende zanden uit het Brusselien. Het contact Eoceen - Oligoceen was echter niet goed ontsloten. Tijdens eerdere excursies was deze grens wel zichtbaar geweest (mededeling J.v.Dijk) De regen viel gestaag door en met deze groeve was de excursie ten einde.

De najaarsexcursie mag zeer geslaagd worden genoemd, mede dankzij de bezie-lende leiding van Len Vaessen en Anton Janse. Het aantal deelnemers was redelijk; het bezoeken van al lang bekende gebieden blijkt dus aan te slaan! Tot de volgende excursie.

Chrono-
stratigraphy

O L I G O C E N E	R u p e l i a n
	Lattorfian

Leuven-Tienen area	Tongeren area	according to the Werkgroep voor Tert. en Kwart.G.	according to the Geological Survey of Belgium
--------------------	---------------	---	---

Boom Clay	Kerniel Sands	Rupel Formation	Rupel Formation
	Nucula Clay	Formation	Formation
Berg Sands	Berg Sands		
Heide Sands			
Kerkom Sands	Sands and Marls of Oude Biesen	Atuatuca	Upper Tongeren Formation
Glaise verte	Henis Clay	Formation	Formation
Boutersem Sands			
Neerrepen Sands	Neerrepen Sands	Grimmertingen	Lower Tongeren Formation
Grimmertingen Sands	Grimmertingen Sands	Formation	Formation

Fig. 1. Litho-stratigraphy of Oligocene deposits in the provinces Limburg and Brabant and attempted chrono-stratigraphical interpretation.
In this scheme the Lattorfian can be regarded as Early, the Rupelian as Middle Oligocene. In recent papers the Lattorfian is frequently regarded as Eocene.